

# RİYA

**Burhan ERKUŞ**

## **I- Konunun Plânı**

A-Riya Kavramının Açıklanması

B-Riya Çeşitleri

C-Riyanın Zararları

1-Riyanın Toplumsal Zararları

2-Riyanın Kişisel Zararları

D-Riya ile Yapılan İşlerin Değeri ve Riyanın Hükümü

## **II- Konunun Açılımı ve İşlenişi**

Konuya riya kavramı açıklanarak girilir. Riya ile bağlantılı, mürâî, riyakar gibi tabirler üzerinde de durulur. Sonra çeşitli riyâ şekillerinden bahsedilir. Özellikle Kur'an ve Hadislerde yer alan örneklerle yer verilir. Daha sonra riyanın, riya yapan kişi ve çevresindeki insanlara nasıl zarar verdiği ve bundan kurtulmak gerektiği anlatılır. Son olarak da riya ile yapılan işlerin Allah katında bir değeri olmayacağı, belki geçici süre dünyada bazı kazançlara sebep olacağı hatırlatılıp, amel-i salih kapsamındaki işlerin gösteriş için yapılmasının gizli şirk anlamına geleceği hatırlatılıp, konu özetlenerek sona erdirilir.

## **III- Konunun Özet Sunumu**

Riya, kişinin söz ve davranışlarında gösterişe yer vermesi; amel-i salih kapsamında yer alan bir şeyi Allah'ın rızası değil, insanların beğenisi için yapmasıdır. Bu tür davranışlar sergileyen kişilere riyakâr veya mürâî denir.

Riya, maddî ve manevî çıkar elde etmek için yapılır. Riyakar davranışlar sergileyen kişilerin bu tutumları diğer insanlar tarafından çok geçmeden anlaşılır ve bundan sonra toplum tarafından güvenilmez kişi olarak kabul edilirler. Riya ahlaksızlıkların en büyüğü olup çok değişik şekilleri vardır. Ancak bütün riya çeşitlerinin amacı ortaktır. O da kişisel çıkar elde edip insanlar arasında farklı bir konuma sahip olmaktır. Kişinin özellikle ibadetlerini gösteriş için yapması, onun şirke girmesi; namazının, orucunun, haccının, zekatının boşa gitmesine sebep olur.

Allah'a ve insanlara karşı samimi davranarak riyadan uzak durmak; mümkün olduğu kadar ibadetleri gizli yapmak; Allah rızasını, insanların övgüsü, isteği, eleştirisi, korkusu ve çıkar düşüncesine tercih etmek müslümanın prensibi olmalıdır.

#### IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan ve maruz kaldığı şiddetli yağmurun kendisini çıplak bıraktığı bir kayanın durumu gibidir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez<sup>1</sup>.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

Münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir. Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar.<sup>2</sup>

#### V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَىٰ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ، رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ، فَأُتِيَ بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعْمَتَهُ، فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ، قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ: جَرِيءٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ، فَسُحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ. وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ، وَقَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأُتِيَ بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعْمَتَهُ فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا؟ قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ، وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ، قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ لِیُقَالَ: عَالِمٌ، وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِیُقَالَ: هُوَ قَارِئٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ، فَسُحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي

1 Bakara, 2/264.

2 Nisa, 4/142.

النَّارِ، وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ، فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَفَهُ نِعَمَهُ، فَعَرَفَهَا. قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: مَا تَرَكَتُ مِنْ سَبِيلٍ أُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ. قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ: هُوَ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ

“Kıyamet günü hesabı ilk görülecek kişi, şehit düşmüş bir kimse olup huzura getirilir. Allah Teâlâ ona verdiği nimetleri hatırlatır, o da hatırlar ve bunlara kavuştuğunu itiraf eder.

Cenâb-ı Hak:

Peki, bunlara karşılık ne yaptın? buyurur.

Şehit düşünceye kadar senin uğrunda cihad ettim, diye cevap verir.

Yalan söylüyorsun. Sen, "babayiğit adam" desinler diye savaştın, o da denildi, buyurur. Sonra emrolunur da o kişi yüzüstü cehenneme atılır. Bu defa ilim öğrenmiş, öğretmiş ve Kur'an okumuş bir kişi huzura getirilir. Allah ona da verdiği nimetleri hatırlatır. O da hatırlar ve itiraf eder. Ona da:

Peki, bu nimetlere karşılık ne yaptın? diye sorar.

İlim öğrendim, öğrettim ve senin rızân için Kur'an okudum, cevabını verir.

Yalan söylüyorsun. Sen "âlim" desinler diye ilim öğrendin, "ne güzel okuyor" desinler diye Kur'an okudun. Bunlar da senin hakkında söylendi, buyurur. Sonra emrolunur o da yüzüstü cehenneme atılır.

(Daha sonra) Allah'ın kendisine her çeşit mal ve imkân verdiği bir kişi getirilir. Allah verdiği nimetleri ona da hatırlatır. Hatırlar ve itiraf eder.

Peki ya sen bu nimetlere karşılık ne yaptın? buyurur.

Verilmesini sevdiğin, razı olduğun hiç bir yerden esirgemedim, sadece senin rızânı kazanmak için verdim, harcadım, der.

Yalan söylüyorsun. Halbuki sen, bütün yaptıklarını "ne cömert adam" desinler diye yaptın. Bu da senin için zaten söylendi, buyurur. Emrolunur bu da yüzüstü cehenneme atılır”<sup>3</sup>

Rasûlullah Efendimiz; Muhakkak ki, sizin için en çok korktuğum şey, küçük şirk, yani riya'dır, " (Tirmizi, Hudut, 24) buyurmuştur.

3 Müslim, İmâre 43 (II, 1513, 1514).

"Her kim duyulsun diye bir iş işlerse, Allah onun kıymetsizliğini duyurur. Her kim gösteriş olsun diye bir iş yaparsa, Allah da onun gösteriş yapmasını ve değersizliğini ortaya çıkarır" (Müslim, Zühd, 38); "Şüphesiz riya şirktir" (İbn Mace, Fiten, 16)

مَنْ سَمِعَ سَمِعَ اللَّهَ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِيَ اللَّهُ بِهِ

"Kim işlediği hayrı şöhret kazanmak için halka duyurursa, Allah onun gizli işlerini duyurur. Kim de işlediği hayrı halkın takdirini kazanmak için başkalarına gösterirse, Allah da onun riyakârlığını açığa vurur<sup>4</sup>."

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ نَاسًا قَالُوا لَهُ: إِنَّا نَدْخُلُ عَلَى سَلَاطِينِنَا فَنَقُولُ لَهُمْ بِخِلَافِ مَا نَتَكَلَّمُ إِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمْ؟ قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كُنَّا نَعُدُّ هَذَا نِفَاقًا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ

İbni Ömer radiyallahu anhümâ'dan rivayet edildiğine göre birtakım insanlar kendisine gelip "Biz idarecilerimizin yanına girer ve onlara karşı, oradan çıktığımız zaman söylediklerimizin tam zıddı olan sözler söyleriz" dediler. Bunun üzerine İbni Ömer: "Biz bu sizin yaptığınızı Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında iki yüzlülük sayardık" cevabını verdi.<sup>5</sup>

مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرَفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَغْنِي: رِيحَهَا. رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ. وَالْأَحَادِيثُ فِي الْبَابِ كَثِيرَةٌ مَشْهُورَةٌ.

"Azîz ve celîl olan Allah'ın hoşnudluğunu kazanmaya yarayan bir ilmi, sırf dünyalık elde etmek için öğrenen kimse, kıyamet günü cennetin kokusunu bile alamaz"<sup>6</sup>

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ. مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ".

Allah Teâlâ buyurdu ki: "Ben, ortakların ortaklıktan en uzak olanıyım. Kim işlediği amelde benden başkasını bana ortak koşarsa, o kişiyi de ortak koştığını da reddederim."<sup>7</sup>

4 Buhârî, Rikak 36 (VII, 185, 186); Ahkâm 9 (VIII, 107).

5 Buhârî, Ahkâm, 27 (VIII, 114).

6 Ebû Dâvûd, İlim, 12 (IV, 71); İbn Mâce, Mukaddime 23 (I, 92, 93).

7 Müslim, Zühd, 46 (III, 2289).

## **VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar**

1-M.Yaşar Kandemir, İsmail İ. Lütflü Çakan, Raşit Küçük, Riyazu's-Sâlihîn Peygamberimizin Hayat Ölçüleri adlı eserden konu hakkındaki hadislerin açıklaması.

2-Nisa, 4/38; Enfâl, 8/47; Mâûn, 107/6.